WASHINGTON D C

Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0807, 4-0237
УНСо.: HEnderson 4-1016

РІК LXII. Ч. 131. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЕСЯТЬ ЦЕНТІВ — TEN CENTS ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 10-го ЛИПНЯ (JULY) 1954. No. 131. VOL. LXII.

АРМАС — ГОЛОВОЮ ГВАТЕМАЛЬСЬКОЇ ХУНТИ

ВІН ОЧОЛЮЄ ТРИЧЛЕННУ ХУНДУ, ЩО РЯДИТЬ КРАЇНОЮ; КОМУНІСТИ ПРОДАВАЛИ ГВАТЕМАЛІ НЕГОДЯЩУ ЗБРОЮ

Гватемала. — Полковника Карлоса Кастілло Армаса вибрано головою військової хунти, яка складається тепер тільки з трьох осіб, бо два дальші члени добровільно заявили, що уступають. Згідно з урядовою заявою, дотеперішній уряд, що був п'ятичленний. До хунти входить і полковник Ельфего Монзон, а полковники Л. К. Саллазар і М. Дюбуа зрезигнували, заявляючи, що вони обіцяли залишити хунту після того, як буде мир в країні, і не буде комуністичного режиму. Гадають, що ті полковники дістануть призначення на дипломатичні становища закордоном. Вибір Армаса на голову урядової групи, що керує долею країни, був несподіванкою для політичних кіл, бо досі загально думали, що спір за владу будуть вести два полковники: Армас і Монзон. Нервовий настрій ще більше був зріс, коли полковник Армас виїхав був до свого війська, яке таборує коло Чіквімуля. Але Монзон не претендував на голову уряду, і тепер на чолі Гватемалі стоїть командант повстанської армії — полковник Армас. — З Мехіко-Сіті повідомляють, що аж тепер виявилося, чому так швидко зрезигнував президент Гузман. Ві нмусів це зробити, хоч мав багато зброї, і міг навіть перемогти сили повстанські війська, але не мав доброї зброї, бо ця зброя, що комуністи післали Гватемалі, була негодяща: набої або не вибухали, або взагалі були в такому стані, що їх не можна було вживати. Важка гармата, добра на німецькі автостради, не могла рушитися при допомозі мулів у гватемальській джунглі. Комуністи прислали багато протитанкової зброї, якої зовсім не було треба в Гватемалі.

Порторіканські терористи засуджені до довгорічної в'язниці

Вашингтон. — Чотири порторіканські терористи, які 1 березня збройно напали на Палату Репрезентантів та поранили п'ятьох конгресменів — засуджені до довготермінової кари тюрми. Федеральний суддя Александер Голцоф заявив, що ці чотири фанатики „доконали такого нечесного злочину, який потряс сумлінням всього народу". Вони не виявили жалю за свій вчинок, тому їм призначено найвищий вимір кари. Їх засуджено ще 16 червня, а тепер їм визначено висоту кари. Єдина жінка між підсудними — Льоліта Леброн дістала кару тюрми від 16 років — 50 років. Рафаел Кансел Міранда, Андрес Фігерова Кордеро і Ірвінг Флорес Родрігез — дістали від 25 до 75 років в'язниці. Всі чотири обвинувачені були членами революційної Порторіканської Націоналістичної Партії.

Кара за укривання комуністів

Вашингтон. — Палата Репрезентантів одноголосно прийняла запропонований генеральним прокуратором Гербертом Бровнеллем законопроєкт про загострення кари для тих осіб, які укривають комуністів від арештування. Теперішній закон передбачає шестимісячне тюремне ув'язнення і грошову кару в сумі 1,000 доларів за переховування осіб, які мають бути арештовані. Палата Репрезентантів прийняла законопроєкт про вищу кару, але на нього мусить ще погодитися Сенат. — Правнича Комісія в Палаті Репрезентантів прийняла законопроєкт, згідно з яким президент має право заборонити працювати в оборонних фабриках і копальних особам, запідозреним у шпигунстві і саботажах. Цей закон дозволив би урядові позбутися підривних і непевних елементів також і з приватних підприємств. Комісія Правил в цій самій палаті прийняла законопроєкт, який поширює кару смерти і за шпигунство під час миру.

Домагаються пенсій для старших осіб

Вашингтон. — Торговельна Палата ЗДА через свого представника А. Д. Маршала домагалася перед Сенатською Фінансовою Комісією поширити старечі пенсії на всі особи, що мають понад 65 років, без огляду на те, чи вони платили вкладки на соціальне забезпечення. Маршал заявив, що його установа дійсно хоче зробити соціальне забезпечення „універсальним". Тепер поза соціальним забезпеченням залишається 8 мільйонів людей, з яких 4 мільйони мали б право користати з соціального забезпечення, якщо б його поширено на всі особи, що мають понад 65 років. Але тоді федеральний уряд не мусів би видавати гроші на допомогу тим старшим особам, які не мають засобів на життя і які дістають допомогу з самоврядних установ. Демократичний сенатор Геррі Ф. Бирд заявив, що він противиться цьому внескові, бо ті нові 4 мільйони осіб мусіли б діставати принаймні по 30 долярів місячно, а це становило б півтора більйона долярів річно. Ці додаткові виплати зужили б фонд ($18,000,000,000), призначений на виплату пенсій особам, які платили вкладки на соціальне забезпечення.

Продукція атомової зброї продовжується без огляду на страйк

Овк Рідж, Тенн. — Урядовці хемічної корпорації, яка заряджає двома фабриками, де продукується ураніюм 235 і де 7 липня почався страйк, заявили, що в продукції атомової зброї не буде перерви, бо її продовжуватимуть 120 технічних і надзірних робітників. Президент Айзенгавер визначив комісію, яка повинна вирішити, чи цей страйк загрожує безпеці держави. Якщо комісія це ствердить, тоді президент звернеться до суду(щоб на 80 днів заборонив страйк, згідно з законом Тефта-Гартлі. Робітники домагаються 15 центів підвишки на годину, а спілка домагається дати тільки 6 центів. З двох фабрик, Овк Рідж в Пенн. і Педюка в Пенн., почало страйкувати 4 тисячі робітників, які хочуть приєднати до страйку й інших робітників, але досі їм це не вдалося.

„Репресований" американський аташе виїхав з Москви

Москва. — Минулого четверга виїхав з Москви полк. Говард Л. Фелчлін, американський військовий аташе, якого, разом з авіяційним американським аташе, майором Волтером МекКіні, „репресував" совєтський уряд у відплату за те, що уряд З'єдинених Держав прогнав з країни трьох совєтських дипломатів під закидом „доказаного шпигунства". Большевики теж зі свого боку намагалися причепити „шпигунство" двом американцям, але державний департамент ці закиди рішуче заперечив. Полк. Говард Фелчлін виїхав з Москви в товаристві амбасадора Болена і його дружини приватним літаком. На місцевому аеродромі їх прощала невелика місцева американська колонія.

Коли ЗДА погодилися б на членство Китаю в ОН?

Вашингтон. — Президент Айзенгавер заявив на пресовій конференції, що для того, щоб ЗДА погодилися на допущення червоного Китаю в члени Об'єднаних Націй, він мусить „показати свою добру волю". Президент відмовився пояснити, яким способом міг би червоний Китай виявити свою добру волю і як довго це могло б тривати, але з пояснень зі Білого Дому подається такі пункти льояльності комуністичного Китаю: 1. Китай мусів би забрати свої війська з Кореї та стримати комуністичний наступ в Індо-Китаї. 2. Перемир'я в Індо-Китаї, якого пильнувала б строго невтральна комісія (міжнародна); 3. Вільні вибори в цілій Кореї під невтральною міжнародною контролею. 4. Звільнення всіх американських полонених, які знаходяться у комуністів. 5. Червоний Китай мусів би признати повагу організації Об'єднаних Націй, і не висловлюватись легковажно про цю світову організацію, як це тепер роблять представники китайських комуністів.

Видано 5,633 візи для нових імігрантів

Ню Йорк, Н. Й. — Директор безпеки і консулярних справ у державному департаменті Скотт Мек Ловд повідомив про приспішення здійснювання імігра́ційного закону з 1953 року, згідно з яким до цієї країни мали б прибути 214,000 нових імігрантів до кінця 1956 року. Два місяці тому сенатор Лімен нарікав, що на підставі цього закону прибули до ЗДА тільки 8 осіб. МекЛовд повідомив, що вже вся підготова праця закінчена і видано 5,633 візи, і що дальші 28,424 аплікації є „в обробітці". З того всього видано тільки 555 прохань. Після звіту МекЛовда реферовано про працю 19-членної комісії, яку іменував губернатор Дюї із комісаром Едвардом Корсі на чолі і яка має зайнятися новими імігрантами, що прибудуть до Нюйоркського стейту. (Нюйоркський стейт виставив 2,815 посвідок про працю для нових імігрантів). МекЛовд заявив, що найбільше осіб, покищо, приїжджає з Італії (4,211 віз), Греції (1,182), Голляндії (63), Німеччини (123), Австрії (20) і Японії (34).

Ще одна ескадриля бомбовиків відлетить до Німеччини

Вашингтон. — Команда Летунських Сил ЗДА повідомляє, що цієї осени вишле до Німеччини другу ескадрилю безпілотних бомбовиків. Ця ескадрилья має коло 600 старшин та летунів і стаціонує в Базі Летунських Сил в Петрік на Флориді. Там вона вишколюється в уживанні керованих стрілен „Матадор".

На Україні почалися жнива

На Україні повсюди дозріває збіжжя. В південних районах почали косити озимину. Першими зібрали врожай колгоспи Гірностаївського, Генічеського, Ново - Троїцького, Велико - Лепетиського районів Херсонщини. Як повідомляє совєтська преса, пересічно намолочують з гектара по 14—15 сотнарів збіжжя. Змолочене збіжжя в першу чергу здають державі. Також почалися жнива в південних районах Одещини, Миколаївщини і Черкащини. Перші дні — нарікає совєтська преса — свідчать про те, що в ряді районів погано підготувалися до жнив: сотні комбайнів, жниварок та інших збиральних машин не можна використати через відсутність запасних частин.

МІНІСТРИ ЗАКОРДОННИХ СПРАВ ВЕРТАЮТЬСЯ ДО ЖЕНЕВИ

Женева. — У зв'язку з міжнародною конференцією в справі Індо-Китаю, до Женеви почали вертатись знову міністри закордонних справ заінтересованих країн, щоб вивести кінцеві рішення в тій справі. Насамперед вернувся туди вчора совєтський міністер В. Молотов, а міністрів закордонних справ Британії та Франції очікується першого в понеділок, а другого вже сьогодні. Невідомо ще тільки, коли прийде комуно-китайський прем'єр і міністер закордонних справ, хоч і його поворот до Женеви заповіджено. Натомість немає жадних вигляді на те, щоб туди поїхав державний секретар Доллес, а у Вашингтоні вважають, що ЗДА не думають прилучуватися до будь-яких гарантій чи обіцянок для червоного Китаю за ціну перемир'я в Індо-Китаю. В Вашингтоні тут помітний „оптимізм" щодо можливостей перемир'я в Індо-Китаю. Переговори в цій справі продовжувались безперечно в Женеві і в Індо-Китаю та позначились компромісовістю Франції, яка — як запевняють — готова погодитися на поділ Індо-Китаю на 18-ій паралелі та прийняти низку інших комуністичних вимог. Червоний Китай посередничає в цій справі з думкою, що цим він зломить спротив Заходу проти його членства в ОН.

У Ганої вже ревуть гармати...

Ганої, Індо-Китай. — 300,000 мешканців цієї індо-китайської столиці та тисячі втікачів, які знайшли в ній бодай тимчасовий захист від комуністичних наїзників, минулої ночі вже не могли спати від реву гармат, цим разом уже своїх власних, розташованих довкола міста для оборони проти комуністів, які в силі 6 дивізій оточують місто. Французька артилерія відкрила вогонь, щоб перешкодити червоним продиратись під заслоною ночі крізь оборонні лінії до міста в цілях саботажів. Розриви артилерійських стрілен, прожектори і ракетні світла перетворювали ніч у день. Ця перша більша воєнна акція в Ганої викликала деяке занепокоєння серед населення, але без будь-яких познак паніки. Тим часом французьке командування повідомило, що комуністичні партизани і саботажисти висадили в повітря два вантажні поїзди з американськими постачанням на шляху між портом і містом. Вдень Ганої має характер цілком мирного міста. Крамниці відкриті, люди нормально працюють, тільки багато вояків і військових машин та постійний гуркіт авіяційних моторів пригадують населенню воєнний стан.

Можливість використання французьких рекрутів в Індо-Китайській війні

Париж. — Французький прем'єр П'єр Мендес-Франс заявив у Національній Асамблеї, що на випадок продовження індо-китайської війни поза 20 липня, він запропонує парламентові законопроєкт у справі використання французьких рекрутів у цій війні. Такі проєкти були вже і в парламенті від 1950-го року, але їх постійно відкидувано, забороняючи урядові висилати рекрутів поза кордони французької метрополії. Тому французька армія в азійських і африканських посілостях мусіла користуватися тільки професійними вояками, добровільцями та Чужоземним легіоном і місцевими рекрутами.

За залізною заслоною без змін

Відень. — Заяви нових совєтських володарів у Кремлі після смерти Сталіна та їхні обіцянки залишились, як завжди в Совєтах, тільки пустими обіцянками, бо на ділі нічого в Совєтах не змінилося — стверджують втікачі з-поза залізної заслони. Також кількість втікачів, яка не зменшується навіть пропорційно до постійно збільшуваної охорони червоного кордону, свідчить про те саме, себто, що з усіх обіцянок про „лiпше життя" нічого не виходить. До такого самого висновку прийшли і західні дипломати та спостерігачі, які сподівались, що після смерти Сталіна совєтський режим може злагіднитись. Тепер вони вважають, що всі ці обіцянки і навіть деякі незначні зміни в совєтській системі були подумані тільки як засіб для ще більшого закріплення та загострення тієї системи. Більшість утікачів звертають увагу головно на успіхи, які має совєтська система в намаганнях яничарського виховання молоді і дітвори.

УСПІШНА ВИСТАВКА КРУКА І БОРАЧКА В ПАРИЖІ

У Парижі, в галерії Сімон Бадіньє, відбулася в двох останніх тижнях червня виставка двох українських мистців — скульптора Григора Крука і маляра Северина Борачка. Перший виставив 28 творів бронзи, гіпсу і теракоти та 2 рисунки, а Борачок — 14 олій. Вступ до каталогу написав один з найавторитетніших французьких критиків, директор Музею Модерного Мистецтва Жан Касу. Ця виставка двох українських мистців відбулася за допомогою французьких і українських прихильників їхнього мистецтва. Між ними треба згадати амбасадора Жана Лекус, директора французької Установи для Охорони виселених і бездержавних осіб; де Бурбон-Бюсе, директора культурних зв'язків при французькому міністерстві закордонних справ; М. Ерлянже, директора французької Асоціяції Мистецтва; Жана Касу — шеф консерватор Національного Музею Модерного Мистецтва. З українських кіл організаційними справами займався проф. Ол. Шульгин, а матеріяльні засоби для здійснення тієї виставки дали пресов. Кир Іван Бучко, інж. Євген і Августин Сумики із ЗДА і мистець С. Гординський. Французьке міністерство закордонних справ допомогло виставці від себе сумою 55 тисяч франків. Ми ще не маємо під рукою всієї мистецької преси з відгуками на ту виставку, але й ті, що появилися, свідчать про немалий успіх наших мистців. Вистачить, коли зацитуємо слова одного з мистецьких журналів: „Уважно вважуйте свої слова, можна ствердити, що Крук — це великий різьбар. Рідко коли можна побачити матерію сповнену такими насиченням чуття і такою силою... Борачок не показує цієї сили, зате його малюнки маніфестують гін до життя і радості". Газета „Комба" з 18 червня називає обох мистців „знаменитими".

ЗДА НЕ ДУМАЮТЬ ВИСТУПАТИ З ОН — ТВЕРДИТЬ ДОЛЛЕС

ДЕРЖАВНИЙ СЕКРЕТАР ЗАПОВІДАЄ ВСІ ЗАХОДИ, ВКЛЮЧНО З ВЕТОМ, ЩОБ НЕ ДОПУСТИТИ ЧЕРВОНОГО КИТАЮ ДО ОН; БРИТАНІЯ НЕ НАТИСКАТИМЕ В ЦІЙ СПРАВІ НА ЗДА, АЛЕ САМА ЗАЙМАЄ ІНШЕ СТАНОВИЩЕ

Вашингтон. Державний секретар Джан Фостер Доллес заявив учора, що З'єдинені Держави не думають виступати з Об'єднаних Націй та що немає причин навіть розглядати ту справу. Він запевнив Конгрес, що ЗДА пороблять усі можливі заходи, щоб не допустити до прийняття червоного Китаю в члени ОН, хочби прийшлось скористати їм з великодержавного права вета (спротиву) в Раді Безпеки. Коли б червоний Китай намагався оминути цей спротив через Генеральну Асамблею, то ЗДА мають усі вигляди на те, щоб і ці „задні двері" закрити для нього. Доллес склав свою заяву у зв'язку з очолюваною сенатором Новлендом, лідером республіканської більшости в Сенаті, акцією в Конгресі, щоб до бюджетової ухвали для Акту Взаємної Безпеки додати рекомендацію, щоб уряд З'єдинених Держав поробив відповідні заходи до виступу з ОН, якщо б до тієї організації був прийнятий червоний Китай. Доллес у своїй заяві доповнив попереднє твердження през. Айзенгавера, який твердив, що справу виступу з Об'єднаних Націй ЗДА розглянули б щойно тоді, коли б червоний Китай був прийнятий до тієї організації. Доллес пішов ще дальше і ствердив, що такої потреби не буде, бо ЗДА до неї не допустять. Негайно після виступу Доллеса і під великим впливом уряду та спікера Палати Репрезентантів, сен. Новленд предложив сенатській комісії закордонних справ, і комісія одноголосно прийняла, далеко легшу резолюцію, в якій вже цілком немає мови про виступ ЗДА з ОН, натомість усю ініціятиву в цій справі передається президентові Айзенгаверові. Доллес у своїй заяві підкреслив, подібно, як і раніше президент Айзенгавер, що червоний Китай в жадному випадку не може бути членом тієї міжнародної організації, заданням якої є зберігати мир і яка проголосила комуністичний Китай агресором. Рівночасно з Лондону повідомлено, що уряд Британії рішив не робити жадного натиску на ЗДА, щоб вони змінили своє становище в цій справі, але теж і зі свого боку він не думає прилучитись до становища ЗДА.

Англійський уряд не однодушний в справі допущення Червоного Китаю до ОН

Лондон. — З голосів англійської преси, яка черпає свої відомості з „добре поінформованих джерел", виходить виразно, що в уряді прем'єра Черчила немає єдности в справі допущення червоного Китаю до Об'єднаних Націй і що дальша акція в цій справі може тільки поширити й поглибити ці розбіжності. Місцевий „Дейлі Експрес" лорда Біверброка твердить, що групу, яка вважає, що червоного Китаю не можна буде довше вдержати поза рамками Об'єднаних Націй, головно після евентуального перемир'я в Індо-Китаї, очолює секретар закордонних справ Ідеи. Цій групі протиставиться інша, яку очолює лорд Сейлсбері, один з головних дорадників Черчила в закордонних справах, і яка вважає, що англійський уряд повинен у цій справі солідаризуватись з політикою З'єдинених Держав.

Америка продовжуватиме атомові проби на Пацифіку

Об'єднані Нації. — Уряд З'єдинених Держав повідомив Об'єднані Нації, що він продовжуватиме на адміністрованих Америкою тихоокеанських островах випробування атомової зброї, додаючи, що будуть пороблені заходи для дальшої безпеки і охорони місцевого населення проти можливих наслідків таких проб. Америка склала свою заяву за день після того, як совєтський уряд звернувся до ОН з пропозицією схвалити резолюцію, яка заборонила б ЗДА переводити атомові проби на згаданих островах.

Світ „ковзається на господарському льоді" — твердить Гаммершільд

Женева. — Генеральний секретар Об'єднаних Націй, Даг Гаммершільд, промовляючи на сесії Економічної і Соціяльної Ради Об'єднаних Націй, перестерігав, що світ „ковзається на господарському льоді" і це у великій мірі є причиною політичної нестабільности. Цю „ковзанину" добачує генеральний секретар ОН у великій нерівномірності в господарському положенні та розвитку поодиноких країн, у висліді чого „бідні ще більше біднiють". Твердження Гаммершільда були несподіванкою для делегатів, які в більшості звітів чули твердження, що господарське положення в світі минулого року було найбільш збалансоване після другої світової війни.

В АМЕРИЦІ

● **Пересічна платня учителів** у публічних школах становить ще $3,500, і внаслідок цього немає потрібного числа учителів, бо учительська кар'єра не притягає молодих людей, які кінчають каледжі або професійні школи.

● **Князь Алексей Романов,** імпортер перфум у Ню Йорку, звернувся до Найвищого Суду, щоб уневажнити свій шлюб з Варварою Фідлер, з якою він одружився був 1952 року. Вона обіцяла брати участь у православних Богослуженнях, але після шлюбу відмовилася це робити. Це вже третій шлюб князя Алексея Романова. Пані Романова живе тепер в Европі.

● **Підкомісія для Цивільної Служби** прийняла законопроєкт — не виплачувати державних пенсій тим державним урядовцям, які були судово карані, подібно як Алджер Гісс. Згідно з цим проєктом, пенсії не будуть виплачувати і всім тим особам, які не схочуть відповісти на слідстві, заслоняючися П'ятою Поправкою до Конституції.

● **Імператор Абесінії Гайлі Селлассіє,** коли був в Ню Йорку, відвідав плянетарій. Імператор захоплювався рухом небесних тіл і щиро дякував директорові плянетарію Джозефові Чемберлейнові. З ним був його син і дві внучки.

● **Зростає листа підривних** організацій, бо Стейтова Комісія Цивільної Служби в Олбані, столиці Нюйоркського стейту, вписала до неї нових сім організацій. Між цими організаціями є такі, що мають в назві слово „комуніст", але є й всякі „соціялістичні" ліги та товариства, а також націоналістична порторіканська партія.

● **Корпус Морської Піхоти,** через два місяці після того, як суд висловив застереження щодо затруднення полковника Френка Г. Швейґля, який, бувши в комуністичній неволі, підписав фальшиву заяву про застосування американською армією, бактерій під час війни, нагородив цього полковника медалею Легіону Заслуги. Це сталося 22 червня, але аж тепер про це повідомлено пресу.

Помер бувший литовський прем'єр Креве-Міцкевіціюс

Філаделфія. — Тут помер у віці 72 років д-р Вінсент Креве-Міцкевіціюс, професор слов'янських мов і літератур у Пенсильвенійському університеті. Він був професором університету в Литві і членом багатьох наукових европейських інституцій. Креве-Міцкевіціюс перед окупацією Литви Москвою був її останнім прем'єр-міністром. Короткий час жив у таборі для переміщених осіб, звідки виїхав до ЗДА, де викладав в університеті до 1952, після чого пішов на емеритуру. Два роки тому литовські організації відзначили його 70-ті роковини. Залишив дружину Марію, доньку Альдону і зятя-інженера Витовта С. Мосінскіса.

Помер бувший посадник Френк Гейг Еггерс

Джерзі Сіті, Н. Дж. — Нагло помер директор міського відділу публічних робіт і бувший посадник міста Джерзі Сіті (1947-1949) — Френк Гейг Еггерс. Він був небожем і політичним вихованком довголітнього демократичного провідника і посадника Френка Гейга, але не мав здібностей свого дядька, і тому не міг довго втриматися на тому становищі, яке повинен був зайняти після Гейга. Френк Гейг Еггерс народився 1901 року, його мати — це рідна сестра Френка Гейга, — який здавна заповів, що його сестрінок мусить зайняти в спадку політичне становище і плини від свого дядька, який помагав йому в кар'єрі. Але Еггерсові не вдалося на довший час зайняти становище посадника, яке здобув Джан В. Кенні і він був тільки директором міського відділу публічних робіт.

В СВІТІ

● **Уніформи для учнів** середніх та нижчих шкіл заводять у Совєтському Союзі — повідомило совєтське міністерство освіти. Вони будуть сталевосірого кольору і матимуть „золоті" ґудзики та інші відзнаки. Уніформи зобов'язуватимуть насамперед у школах Москви і Ленінграду, але можна припускати, що будуть поширені й на інші міста.

● **Понад 60,000 німецьких** протестантів зі східної і західньої частин Німеччини відбувають своє зібрання в Ляйпцігу, в совєтській зоні. Це є шосте зібрання від часу війни і перше в совєтській зоні.

● **„Час не дозрів"** на зміну календаря. До такого переконання прийшла більшість делегатів на теперішній сесії Господарської і Соціяльної Ради ОН в Женеві, і тому справа зміни календаря буде, правдоподібно, відложена. Проти зміни календаря висловився також Ватикан.

● **Комуністичний уряд** Східньої Німеччини проголосив, що „вибори" до парляменту цієї „народньої республіки" відбудуться 17-го жовтня ц. р.

● **Дві конференції** в справах опіки і праці для сліпих відбудуться цього літа в Парижі під наглядом ЮНЕСКО.

● **Уряд Австрії** повідомив провідників світового жидівства, що він не зможе тепер вдвигнути будь-які нові пропозиції для полагодження жидівських претенсій за їхні терпіння під час війни. Переговори в цій справі почалися 1-го червня. Відшкодування від Австрії домагається приблизно 150,000 жидів.

● **Агенти італійської контррозвідки** продовжують облаву на членів шпигунської сітки, які намагалися продати большевикам таємні військові документи НАТО. Між досі заарештованими один високий урядовець міністерства промислу і торгівлі.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.
Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ПРОБЛЕМА МОРАЛІ

Генеральна Асамблея Об'єднаних Націй, яка зійдеться на чергові наради 21 вересня, обговорюватиме важливу справу допущення червоного Китаю до Об'єднаних Націй, а тим самим і усунення з цієї міжнародної установи представника націоналістичного Китаю, уряд якого знаходиться на Формозі. Яка це складна проблема, можна бачити вже хоч би з того, що якраз вона була головною причиною поїздки Черчила та Ідена до Вашингтону на „фамілійну розмову". В Англії, як уряд, так і обидві партії, є не тільки за дипломатичне визнання червоного Китаю та нав'язання з ним тісних торговельних зв'язків, але й за допущення його до Об'єднаних Націй. Знов у З'єдинених Державах ця справа мається якраз навпаки.

Як вірити тому, що пишуть політичні коментатори, які мають змогу довідатись про вашингтонські наради дещо більше від того, що було офіційно проголошено, Черчил, особисто, був за відкладення цієї справи, поки уряд червоного Китаю не „очиститься" і не докаже ділами, що буде берегти цілей та принципів Об'єднаних Націй. Зате Іден, виявляючи у Вашингтоні волю британського народу та постанову уряду, стояв при тому, що червоний Китай повинен бути допущений вже цього року до Об'єднаних Націй. Так поставились у Вашингтоні до цієї проблеми два найвищі політичні речники Англії, один особисто, а другий урядово. Це справжній зразок високої дипломатії, яку не так легко збагнути, коли хочемо передбачити, чим воно покінчиться на терені Об'єднаних Націй. Бо, з одного боку, є „нерозривна дружба" між Великою Британією та З'єдиненими Державами, а з другого — два різні становища в одній з найважливіших світових справ.

Проблема визнання червоного Китаю та допущення його до Об'єднаних Націй стала в ЗДА особливо дразливою з того моменту, коли її зв'язано з другою, ще важливішою проблемою, себто питанням дальшої приналежности Америки до ОН на випадок перемоги Пейпінґу. Це не жарт, коли провідник більшости в Сенаті, сенатор Вильєм Ф. Новленд, республіканець з Каліфорнії, заявляє, що, на випадок допущення червоного Китаю до ОН, він зрезиґнує зі свого становища в Сенаті й буде всіми способами вести пропаґанду за те, щоб ЗДА покинули Об'єднані Нації. А він не сам у Конґресі, що так думає. В Сенаті є абсолютна більшість, з республіканців і демократів, яка є за сенатську проклямацію у такому самому сенсі. В Палаті Репрезентантів іде така сама акція. До того республіканці переконані, що ця проблема буде чи не найважливішою у виборах цієї осени і що виборці будуть вимагати від кандидатів ясної відповіді, якої вони в цій справі думки та як будуть голосувати в Конґресі.

Президент Айзенгавер та секретар стейту Доллес є, очевидно, також проти допущення червоного Китаю до Об'єднаних Націй. Але є вони теж і за те, щоб Конґрес та Республіканська партія не заганялись у цій справі задалеко. Під тим треба розуміти погрозу виступу ЗДА з ОН, виявлену в формі сенатської резолюції, як це пропонується. Америка закидає червоному Китаєві, подібно, як і Москві, варварське вигублення багатьох мільйонів невинних людей. Червоний Китай є теж аґресором у Кореї, де згинуло чимало американських вояків. Як же ж можна ОН нагороджувати того роду режим і, замість карати як аґресора, ще й приймати його в члени? Так думають в Америці. Це знає добре Черчил і тому він „особисто" заявився за те, щоб цієї справи „не наглити" і вимагати від Пейпінґу, щоб „очистився" зі злочинів.

Теперішній сентимент ЗДА, звернений проти китайського червоного режиму, це здорова реакція на промахи американської закордонної політики щодо Китаю, які дали змогу червоному режимові закріпитись. Так треба розуміти виступи віце-президента Ніксона проти політики бувшого секретаря стейту Ачесона, якому він бере у вину ще й війну в Кореї та катастрофу в Індо-Китаї. Це все мали б бути наслідки потурання червоному Пейпінґові. Так, чи ні, але помилки були, і тому саме Америка реаґує тепер так гостро проти допущення червоного Китаю до Об'єднаних Націй. Цей її опір може спричинитись до того, що справа допущення червоного Китаю до ОН може бути знову відложена, хоч це сумнівне. Проте не буде в нікого сумніву хоч щодо того, що ЗДА обстоювали, майже єдині з великих потуг, моральні засади Об'єднаних Націй бодай тоді, коли могли допустити до Об'єднаних Націй ще одного злочинця, бо першим був і є Кремль.

Незадовільне виховання

Коли українська спільнота в Америці висловлює невдоволення з приводу положення чи становища української шкільної й виховної справи у своєму лоні, то вона може знайти полегшу в цій турботі у невдоволенні усієї американської спільноти з її шкільної системи. Що більше, ця система не тільки не кращає, але погіршується, як це ствердили провідні виховники, що промовляли на відкритті здвигу Крайового Виховного Товариства, яке своєю організацією охоплює всі стейти. На здвизі в нюйоркській залі Медисон Сквер Ґарден було 20.000 учителів і виховників, які, поділившися на 18 секцій, почали розробляти різнородні виховні питання на окремих зібраннях, щоб наприкінці нарад скласти звіт на пленум. У цьому загальному здвизі взяли участь різні споріднені виховні товариства та організації і тому це зібрання треба вважати репрезентативним зібранням цілої Америки у всіх виховних ділянках.

Екзекутивний секретар товариства, д-р Вільям Дж. Кар, промовляючи на відкритті нарад, ствердив, що виховна система в ЗДА має стільки недостач, що стейтові й місцеві чинники не всилі їм зарадити, і тому треба докласти всіх можливих зусиль, щоб втягнути федеральний уряд до цієї праці. Одначе „тільки найбільш героїчні, негайні й енерґійні дії на кожному рівні уряду можуть припинити заломання виховної праці", — остерігав д-р Кар.

Найважливіша загроза походить з недостачі учительських сил, каже звіт Виховного Товариства, розданий на конвенції. Кожного року Америка потребує принаймні 125,000 нових учителів чи вчительок, а їх немає. Крім того, не зважаючи на щедрі дотації міських управ, шкільних будинків не вистачає, щоб приймати свіжий шкільний доріст. Ця недостача така дошкульна, що в наступному шкільному році мільйон дітей зможе користати з науки тільки пів дня, а другий мільйон буде приміщений у переповнених шкільних залях. Впродовж найближчого десятиріччя треба передбачати прибуток в розмірі мільйона з чвертю дітей кожного року, а такий стан вимагає організування нової кляси кожної чверть години упродовж 365 днів в році.

Минулого місяця, сказано в звіті, Конґрес ухвалив федеральну допомогу для побудови оборонних шляхів, одначе недостача допомоги школам більше пошкодить обороні країни, ніж недостача шестиколійових шляхів.

Спираючись на такому звіті, промовці звертали увагу вчителів і виховників, що Конґрес ухвалює те, чого вимагає від нього населення країни. Отже й федеральна допомога школам залежить від наставлення більшости населення. З цього виходить, що населення мусить бути як слід поінформоване про шкільні потреби, а тоді прийде черга на всі законодавчі чинники: місцеві, стейтові й федеральні.

Цікаве, що на відкритті зібрання Крайового Товариства з'явився секретар Об'єднаних Націй, який закликав американських виховників підтримати змагання ОН в освідомленні міжнародного студентства для зрозуміння виховних проблем інших народів, їх історії, їх невдач або успіхів.

З нагоди здвигу американських виховників д-р Вільям Джансен, суперінтендент нюйоркських шкіл, відбув наради з представниками преси в готелі „Статлер", де відбувся живий обмін думок між представниками шкільництва й представниками Товариства Виховних Письменників. Обидві сторони обговорювали виховні програми, зростаючий приплив нового шкільного дorосту, потреби більших вигод для школярів і кращого вчительського персоналу. На конференції стерлися два погляди, а саме: один — що треба змагати до „поступового виховання"; другий — що безупинні дискусії над „поступовим вихованням" припиняють виконання намічeної програми і створюють відносини, при яких не можна знайти осіб, що були б відповідальні за недостачі чи недомагання у виховних справах. Остаточно виховники переконали зібраних письменників, що треба створити масові засоби для виховання, такі, як часописи, радієві авдиції й телевізійні покази, які повинні стати на позитивнім становищі, а не задовольнятися реєструванням злих сторін і подаванням змісту виголошених на різних зібраннях промов. На думку виховників, письменники можуть подавати свої спостереження та вказівки, які згодом стануть публічною власністю. „Люди навчилися читати й писати, одначе не навчилися того, що саме мають читати й писати". З того пішла „вульгаризація смаку, яка часом стає гіршою, ніж неграмотність".

Редактор бостонського „Монітора", Ервін Д. Кангам, ще додав, що „хвиля обурення проти інтелектуалізму, яку саме тепер можна завважити в пресі, походить почасти від браку масового виховання. Тому виховники й преса повинні далеко глибше встрявати в моральні й громадянські цінності, а це запобіжить дальшому обнижуванню виховних чинників і заведе теперішнє чи майбутнє покоління на здорову пашу".

На окремому зібранні Крайового Товариства Батьків і Вчителів ствердженo, що багато виховних проблем можна б розв'язати краще, якщо б батькам призначити у вихованні дітей важливішу ролю, ніж вони мають тепер. Пані Нютон П. Лінар дораджувала усунути різниці між фаховими й нефаховими виховниками, якщо йде про вирішування питання шкільних недостач.

Ця промовниця, як здається, трапила в саме ядро виховної проблеми, і цю справу варто було б передискутувати на публічних зібраннях учителів і батьків — навіть серед нашої вужчої спільноти.

Дві сторони медалі

Вкінці червня місяця на Тушинському летовищі під Москвою відбулася найбільша за весь час існування совєтської влади авіяційна парада. Перед кремлівськими верховодами, членами дипломатичного корпусу і сотнями тисяч совєтських громадян демонстровано бойову потужність повітряних сил Совєтського Союзу.

Видовище, як повідомляли кореспонденти американських газет, справді було імпозантне. Шістнадцять літаків пронесли над летовищем шістнадцять прапорів союзних республік, як „символ нерушимої дружби народів СССР". 76 летунів крилами своїх машин накреслили в небі слова: „Слава КПСС!" Майстри найвищого пілотажу показували карколомні трюки з „мертвими петлями". Масивні з'єднання бомбардувальників, нищильників, розвідачів закрили собою небо від очей глядачів. Нарешті присутнім на параді показали блискавичну висадку на землю з гелікоптерів-„вертольотів" артилерійської механізованої батерії і ще одне диво-дивне — літак з рухомими площинами, що летів, немов журавель, вимахуючи крилами . . .

З промов і статтей з приводу цієї паради довідуємося ще й не про такі чудеса. Головний маршал совєтської авіяції А. Новіков, що вперше появився був на людях після трьох років таємничого ув'язнення, — заявив в „Ізвєстіях", що перший літак збудував у 1882 році росіянин на прізвище А. Можайський. Ще в 1754 р. — сказав маршал — учений Ломоносов побудував гелікоптер. Росіяни створили основи сучасної аеродинаміки. Перші многомоторові літаки сконструювали також вони. Вони ж таки перші розробили тактику повітряного бою і основи вищого пілотажу. І ніхто інший як Болховітінов, „русскій человєк", вперше полетів на реактивному літаку: „Ні один німецький, французький чи англійський летун, — сказав маршал Новіков, — не відважився на такий подвиг, як русскій герой". А в 1939 р. — сказав він — СССР здобув перше місце кількістю авіяційних рекордів! . .

Про всі ці несамовиті осяги росіян розповів випущений з тюрми маршал дуже докладно. Щоправда, він нічого не сказав про жалюгідну ролю совєтського летунства в останній війні, хоч це зовсім не є секретом. Адже мільйони вояків совєтських армій і все населення прифронтових районів бачили й знали, що „найпотужніша в світі авіяція", на розбудову якої влада здирала з них гроші протягом 25 років, — зазнала тоді найганебнішої поразки. Тоді „сталінські соколи", як наполохані шулікою горобці, або зовсім не показувалися в небі, або літали, як казали тоді, поза клунями, уникаючи зустрічі з „мессершмідтами".

Одначе, справа не в тому. Що було — загуло. Тепер, після війни, каже совєтський маршал, летунство розбудовано до нечуваних розмірів. В останніх трьох роках продукцію літаків доведено до 40,000 одиниць на рік. І от тепер, мовляв, направду вже совєтська авіяція — найсильніша в світі. А доказом цьому є парада на Тушинському летовищі.

Оце завдання — переконати своє населення і чужинецьких дипломатів, що совєтська авіяція, а з нею і весь СССР найсильніша у світі держава, і поставив собі Кремль, впоряджуючи бучне святкування Дня Повітряної Фльоти СССР.

Але це є лише одна сторона медалі. Друга виглядає інакше.

Вкінці цього ж таки червня (точна дата невідома) відбувся Пленум Центрального Комітету КПСС, який підсумував результати цьогорічної весняної сівби і визначив напрямні у підготові до збирання нового врожаю.

В інформаційному повідомленні про цей партійний пленум, що займає повні чотири сторінки „Правди", вже не чути ні гуркоту літаків, що виписують в небі всякі слова, не видно й гелікоптерів-„вертольотів", що викидають зі свого нутра гармати разом із обслугою. Тут — повінь дутих цифр і сухі факти, що їх годі приховати „вищим пілотажем" і що свідчать про катастрофальний стан у соціялістичному сільському господарстві. І всесоюзний наганяч — Кремль — вже не згадуючи про солодкі обіцянки Маленкова в найближчому часі забезпечити населення достатком харчів, шукає лише способів, як з тої перманентної кризи в колгоспно-радгоспній системі вилізти.

Як виходить з повідомлення ЦК КПСС, підсумки весняної сівби по Совєтському Союзі гірше як погані. Цілий ряд республік „не забезпечив виконання пляну садження картоплі". Отже, просто кажучи, залишено лежати облогом величезні простори землі, віддавши їх на поталу бур'янам. „Значна частина тракторів у розпалі весняної сівби не працювали", бо бракувало або трактористів, або пального, щоб пустити ці машини в рух. Пленум звертає особливу увагу партійних організацій на „необхідність значно поліпшити роботу машинно-тракторних станцій", технічний провід яких не справляється з своїми основними завданнями. А ще обурюється пленум проти постачальних і кооперативних організацій, які „своєчасно не розгорнули торгівлі та не забезпечили побутовим обслужуванням робітників, службовців і фахівців радгоспів і МТС". Зрозумілою мовою говорячи, це значить, що в управах МТС і радгоспів — розгардіяш, а в кооперативах — порожні полиці.

Цікава річ: у широчезному інформаційному повідомленні ЦК КПСС ані словом не згадується про головного партійного туза — Нікіту Хрущова, що є рівночасно й керівником усіх міністерств, які відають різними галузями сільського господарства.

Пленум ЦК КПСС присвячує також багато уваги хрущовському плянові „перетворення природи" в Казахстані, Сибіру та на Уралі. На це „перетворення", як відомо, примусово-добровільним порядком вислано, зокрема з України, десятки тисяч молодих людей. Ці люди, говориться в повідомленні, за цей час сотворили чудеса, зорганізувавши в пустелях 126 зернових радгоспів і засіявши, при пляні посіву 2.3 мільйона гектарів, аж 3.6 мільйона! Цифри неймовірні. І навряд чи вірять у їх правдивість самі члени ЦК. А проте цифри — одно, а дійсність — щось зовсім інше. В цій дійсності, відзначає пленум, „наявність поважних недотягнень в організації справи освоєння цілинних і облогових земель". Серед цих недотягнень: „повільність в організації нових радгоспів", „незадовільна організація і побутове обслужування кадрів", помилки при нарізуванні земель (подекуди нарізують просто на солончаках, аби нарізати!), недостача тракторів, плугів, сівалок і всього іншого, без чого не може обійтися ніяке сільське господарство.

Хто ж винен у всьому цьому? ЦК КПСС? Хрущов? Маленков?

Ні, винні в цьому — сказано в повідомленні пленуму — міністерства автомобільного, тракторного і сільськогосподарського машинобудування, міністерство радгоспів і міністерство сільського господарства, винні низові партійні організації, винні управи радгоспів і колгоспів.

Наостанку згадується в інформаційному повідомленні ще про таку „дрібничку" — про те, що партійні організації мусять подбати за „всемірне піднесення трудової активности колгоспників, скріплення трудової дисципліни і підвищення видатности праці в колгоспах і радгоспах".

Що це значить? А це значить, що ще недосить наробити тракторів та інших машин, щоб „процвітало" соціялістичне сільське господарство. Це значить, що народ не повірив у „золоту грамоту" Маленкова, яку він оголосив був після смерти свого патрона, і на совєтську владу працювати не хоче.

І це є друга сторона медалі, що показує совєтську дійсність, але вже не на Тушинській параді біля Москви, а в убогому і тричі визискуваному московсько-большевицьким режимом колгоспному селі, що є головним резервуаром, з якого черпає Москва солдатів — оборонців цього режиму.

В. С-ко

Р. Долинський, полк.
Голова Б-тва к. вояків 1 УД УНА в ЗДА

БРОДИ

У гарячі липневі дні 1944 року Українська Дивізія зводила нерівний, кривавий бій з московсько-комуністичним окупантом на відтинку Броди-Золочів в обороні рідних земель.

Чимало висловлено та написано думок про цей бій та про Дивізію взагалі. Чимало гіркого та несправедливого було в оцінці цих подій та в поступованні супроти тих, що мали лише один шанс — перемогти або згинути в обороні рідної землі. Коли ходить про нашу еміґрацію, то не бракувало й таких, що ще вчора кричали „осанна", а після прогри „розпни". Треба було чимало часу, щоб з його перспективи створити правильну оцінку цих важких, несприятливих історичних днів. Прекрасну сентенцію в цьому відношенні висловив письменник Ю. Яновський у романі „Чотири шаблі": „Коли ми переможемо — нас потім прославлять і додадуть нам ще чужої слави і піднесуть на щитах угору для всіх прийдешніх поколінь. Коли нас переможуть — нічого нам не чекати ні тепер, ні потім, — від нас і нашу славу відберуть, розтопчуть нашу чесноту, сміливість, заплюють нашу мету і наші очі. Можна або перемогти, або вмерти".

Коли ходить про рідні землі, то там ще й сьогодні ллють тихі сльози матері за синами, яких благословляли на нерівний бій „за рідний край, за стрілецький звичай" і яких може вже ніколи не побачать, а могил їх не знайдуть. Ллють потайки тихі сльози за тисячі тих, що завзято відстоювали рідні землі в рядах славетної УПА.

Хто йшов до Дивізії?

Ишли в першу чергу юнаки, що, виховані на історичних визвольних традиціях армій УНР та УГА, УСС і Закарпатської Січі, хотіли чесно продовжувати чин своїх батьків, вписаний в історію під назвами: бій під Крутами, бій за Київ, два Зимові Походи, Маківка, Лисоня, Базар і т. д. Ишла зріла молодь, що пройшла школу революційного підпілля у боротьбі за свою державність під кличем: „Здобудеш Державу свою, або згинеш в боротьбі за неї". Ишли поважні батьки численних родин, нерідко з двома, а то й трьома синами, що мали будь-який військовий досвід. Ішли сивоголові учасники визвольних змагань, учасники зимових походів, боїв під Крутами, Базаром, Маківкою, Лисонею, на Закарпатті, та молоді, але вже загартовані в боях члени ДУН.

Чого йшли всі вони до Дивізії?

Може найкраще окреслення цій справі дав англійський уряд, що через військову комісію ген. МекЛена спеціяльно досліджував на протязі місяця в Італії, після капітуляції, історію організації Дивізії. — „З усіх лих у другій світовій війні, українці вибрали найменше лихо".

Про мету та ідейно-політичне наставлення Дивізії надзвичайно влучне окреслення дав сенатор Дірксен з Илинойсу на Святі Зброї, що його зорганізувала минулого року станиця Братства: „Сміливо можу заявити, що Перша Українська Дивізія боролась за те саме, за що б'ються наші вояки в Кореї". — Нарешті, авторитетна заява през. Айзенгавера в його листі-відповіді до Братства у зв'язку з привітом в день обрання його президентом: „Я вповні розумію духове наставлення членів Вашого Братства, що завзято бились за високі ідеали свободи і незалежности з ворогом, який загрожує сьогодні цілому світові. В час виконування моїх обов'язків я стaратимусь сприяти осягненню цих ідеалів, за які Ви і Ваш народ боровся в цілому світі".

Мало кому відомо, що, за кілька місяців до виходу Ди[візії з Батьківщини, ...] Москві, сказав: „Я знищу

(Закінчення на стор. 3-ій)

Б. Ржепецький

АВСТРАЛІЙСЬКІ ЛИСТИ

III. Гаваї

(8)

В кінці 1819 р. приїхали на Гаваї перші місіонери — протестанти з Бостону й відразу розпочали свою працю від абетки. Не пішли „утертою дорогою", не хотіли прищеплювати гавайцям трудну для них англійську мову. Створили гавайську абетку в латинській транскрипції. Вже по двох роках — 7 січня 1822 р. відбулася велика урочистість: в присутності короля видрукувано першу книжечку на 8 сторінок — підручник гавайської мови. Три роки пізніше видрукувано 70,000 примірників книжок і брошур, разом 1,250,000 сторінок.

Минуло трохи часу — і в 1834 р. почав виходити перший тижневик, а в 1839 р. вийшов повний переклад св. Письма. А скільки ще народів в „культурній" Европі не мали тоді школи в рідній мові?

Гавайська абетка розпочала нову добу в житті гавайського народу. Доба відокремленого, первісного існування скінчилася.

За абеткою пішли школи. Король, вожді всіх племен, знатні громадяни сідають на шкільну лавку, і починається шкільна наука. Король видає декрет, щоб усі піддані обов'язково вчилися в школах. Гаваї перетворюються в невидану в світі „шкільну країну" . . . В 1829 році у 700 школах вчилося 45,000 людей, а в 1832 р. в 1100 школах — понад 50,000! Майже половина гавайців тоді вчилася в школах . . .

Ці школи не були подібні до сучасних, — бракувало вчителів, наука відбувалася нереґулярно, більшість учнів були дорослі.

Але народ лавою ішов до школи . . .

Чому?

Причин було багато: передусім „така була воля й наказ вождів племен. Люди хотіли опанувати „магічну науку", яка, в їх уяві, дала б можливість жити без тяжкої праці. Слухалися місіонерів, до яких мали велике довір'я. Була й цікавість, притаманна всім первісним людям, а головно, вражала всіх „чудесна" наука писання — на папері висловлювати свої думки. — Як може папір говорити? — дивувалися гавайці. Вірили, що кожна просьба, написана на папері й віддана чужинцеві, буде сповнена.

Шкільною наукою гавайці так захопилися, що майже цілком залишили — бодай на деякий час — свою звичайну, буденну працю в хаті, в полі, на городі . . .

*

Прийшло до релігійної революції.

Гавайці були релігійним народом. Вірили в своїх численних богів, що керували людським життям і вимагали часом людських жертв. „Приносилося в жертву" богам, звичайно, перших полонених; а як заходила потреба „принести людську жертву", а не було ані полонених, ані в'язнів, тоді „вибирали" для цього звичайних людей.

Кожна чинність починалася релігійною церемонією, напр., будова хати. Жерці становили найбільш впливову верству, а верховний жрець мав владу не меншу від королівської. Богами було встановлене табу (або — капу), — жорстокий закон, що забороняв під карою смерти стояти звичайній людині близько вождів або жерців, доторкатися їх одежі, полювати на їх землях. Але найбільше кривдило табу жінок, яким заборонялось їсти разом з чоловіками, так, що в хатах були окремі їдальні для жінок. Табу забороняло жінкам їсти свинину, банани, кокосові горіхи, деякі сорти риб. Смерть або тяжке каліцтво було карою; місіонери зустрічали багато дівчат, осліплених на одне око . . . „бо ми з'їли банана" — пояснювали вони своє каліцтво . . .

*

Вище вже згадувалось про короля Камегамега Великого († 1819 р.), що об'єднав окремі племена й заснував Гавайське королівство. За його панування кораблі „білих людей" почали відвідувати Гаваї. Він охоче нав'язував контакт з білими, наполегливо вчився від них, слухав їхніх порад і впроваджував їх в життя. Вислав кількох молодих людей до ЗДА на науку, — мав білих за своїх дорадників. Почав реформувати й релігійне життя: облегшив табу, скасував кару смерти за деякі провини; заборонив людські жертви, які приносилися на інтенцію виздоровлення короля, і заборонив приносити їх після своєї смерти, як то було звичайно. Це були перші кроки на шляху до релігійної революції.

Був він виїмковою людиною. Видав знаменитий „закон розторощеного весла". Сталося це так. Якось він зобачив на березі кількох рибалок і захотів їх узяти в полон. Погнався за ними й загруз в болоті. Один з рибалок скористав з цього й вдарив його веслом, аж розторощив. Минув час, рибалку зловили, привели до короля, сподіваючись для винного смерти. Але Камегамега . . . нагородив його клаптем поля і видав закон: „Громадяни, шануйте велику й малу людину. Нехай старі люди, жінки й діти ходять спокійно своїми шляхами. Кара за порушення цього — смерть" . . . Не забуваймо, що це сказано 150 років тому . . .

За його королювання росіяни зробили спробу поширити свою експансію на Гаваї. Вже в 1804 р. перший російський корабель відвідав Гаваї. Пізніше, коли росіяни стали твердішою ногою на Пацифіку, в 1816 р. прибуло до Гонолюлю два військових кораблі й почали будувати форт. Камегамега — під впливом урядів інших держав, головно Англії, спротивився цьому, і росіяни на початку 1817 р. вибудували форт на сусіднім острові. Але й звідти їх змусили забратися.

Як той король задивлявся на свої обов'язки, показує розмова з одним англійським капітаном, якого він просив передати привіт англійському королеві . . .

— Я не можу цього зробити, бо не маю права говорити зі своїм королем так, як з тобою.

— А хіба твій король не ходить поміж простих людей і не прислухається, чого вони хочуть?

— Ні, він має для цього своїх урядовців, — відповів капітан.

— То є зле. Ніхто мені цього не зробить так добре, як я сам, — завважив гавайський король.

*

По смерті Камегамега королював його син Ліголіго (який не дорівнював своєму батькові!), але була, крім того, й реґентша, одна з жінок батька — Каагуману, людина теж видатна й виїмково енерґійна.

Треба сказати, що жінки відіграли вийнятково почесну ролю в історії Гаваїв. Бо ж жорстоке табу головно жінок споневірювало. І хто ж, як не жінка-матір, мусіла відчувати цю несправедливість? . .

На одному великому святі, в приявності всіх великих вождів і великого числа народу, королева . . . сіла за стіл і почала їсти разом з чоловіками. Всі — перестрашились. Чекали, що боги покарають за порушення табу, за зневагу. Але боги мовчали. І тоді всі почали кричати:

— Табу впало! Боги — брехуни! . .

Зараз же пішли валити ідолів, руйнувати капища. Найвищий жрець — сам особисто допомагав нищити своїх богів.

Але був і спротив збоку деяких вождів, що встали на захист „збезчещених богів". Була й недовга „домашня" війна, в якій королева особисто командувала військом і перемогла.

Народ побачив, що старі боги — безсилі, і впали назавжди.

Сталася невидана річ: релігійні гавайці залишилися... без релігії. Вправді, це тривало не довго.

(Закінчення на стор. 4-ій).

Д-р Володимир Ґалан, б. командант батерії УГА

БОЄВИЙ ШЛЯХ „БАТЕРІЇ СМЕРТИ" УГА В 1919 РОЦІ

(Причинки до історії боїв Української Галицької Армії)

(1)

16 травня. Після відступу з львівських позицій і після успішного протинаступу на Прусни дня 16 травня 1919 року 4-та бриґада піхоти УГА і 4-й гарматний полк зайняли нові позиції на лінії Підберізці - Миклашів - Борщовичі - Халупки — Яричів. Ворожий наступ розвивався пляново з півночі й полудня і витискав 1-й та 3-й галицькі корпуси. Завдання 4-ої бриґади — прикрити відворот першого корпусу і здержувати ворожу атаку в той спосіб, уможлививши нашим північним частинам відхід на лінію Красне — Золочів. Вдень і вночі йдуть завзяті бої.

20 травня. Вночі з 19 на 20 травня вдалось ворогові прорвати нашу лінію в Борщовичах. О годині 3-й ранку батерія 5/4 дістала наказ залишити Миклашів і зайняти позицію в дворі князя Сапіги в Вілці Шляхетській.

21 травня. Ввесь день ведуться бої. Наші позиції идуть через Цепухи, Полоничі, Чернушовичі і Германів.

22 травня. Поляки зайняли залізничу станцію Задвір'я.

23 травня. Ворог знову прорвав нашу лінію під Полоничами. В той час прийшов до нас наказ з датою 20-го травня, підписаний секретарем військових справ західньо-українського Уряду:

НАКАЗ ВІЙСЬКАМ ЗУНР з дня 20 травня 1919 року.

Вояки Української Армії!

Дня 20 травня ц. р. предложив Підготовчий Комітет Мирової Конференції в Парижі внесок на самостійність Української Держави з Дрогобичем і Львовом. Цей внесок Підготовчого Комітету буде признаний Головною Радою чотирьох провідників Мирової Конференції. Поляки хочуть своїм напором захопити не свою власність — те, що їм вдасться зрабувати.

Вояки Української Армії!

Тепер є хвилини, які рішають Вашу семимісячну криваву боротьбу. Гляньте довкола Вас — Ваші поля, Ваші луки, Ваші обійстя.

Там дома всім б'ється серце з болю і з тугою всі глядять на перехід Ваших великих боїв. Поляки хочуть зрабувати Ваші поля для себе, забрати все Ваше майно, закувати в кайдани весь український народ. Тому видержіть цей ворожий напір.

Видержіть, як кам'яний мур, як тверда незломна скала.

Вперед усі сили, щоб покопати нашого смертельного і відвічного ворога!

Всі вперед, всі враз до бою, до перемоги!

Державний Секретар Військових Справ, ген. булави полк. **Віктор Курманович,**

Товариш Державного Секретаря Військових Справ отаман **Бубела.**

24 травня. Після прориву біля Полонич 4-та бриґада відступила на лінію Куровичі—Солова і там упродовж двох днів здержує наступи ворога від сторони Миколаєва, у той спосіб охоронюючи три головні шляхи на Бібрку, Перемишляни і Золочів. Упродовж цих двох днів курінь сотн. Ґаздейка здержує всі ворожі наступи, але вночі на 24 травня прийшов наказ про дальший відступ.

З нагоди цих боїв біля Курович вийшов наказ команди 4-тої бриґади ч. 1256 з дня 25 травня, в якому сказано:

Команда 4-ої бриґади вітає геройську оборону Миколаєва відділами Х. куреня та батерій 1/4 і 5/4 в дні 23 травня ц. р. і з повним признанням підносить зразковий лад у відвороті з-під Солови, який серед найтяжчих обставин переведено в цих днях.

О. Луцький, сотник
Нач. штабу.
Чмелик, підполковник
Командант бриґади.

24 травня наказано дальший відступ на лінію Перемишляни — Якторів. Вздовж гостинця Львів — Тернопіль посувались військові обози, селянські підводи і гармати. Усі частини бриґади після важких боїв і цілотижневих безперервних турбот просто „падали" від утоми. Комонні засипляли таки на конях і часто падали з коней, і підстаршини та старшини весь час пильнували своїх людей і будили їх зо сну. Ранком о год. 6.30 батерії вже зайняли позиції в Якторові у саді недалеко помешкання лісничого дібр. сл. п. Митрополита Шептицького. Місце постою батерії було закрите деревами, а вона мала простий приціл на місто Глиняни, моє родинне місто. Після наказу про відступ з-під Курович я мав змогу відвідати своїх батьків і запевнити, що все в порядку.

25 травня. Цього дня призначено нам здержувати ворожий наступ зі сторони Глинян і навіть — як зайде потреба — спалити ціле місто. До цього, правда, не дійшло, бо наша батерія цільним вогнем взяла під обстріл шлях Глиняни—Якторів, і лише ворог показався біля знаного хреста під Глинянами, батерія взяла його під обстріл. Та сильний ворожий натиск продовжувався і нам у дальшому відступі припало зайняти позиції під Уневом в долині при шляху на Перемишляни.

Дальший наступ на 4-у бриґаду від сторони Словіти і Перемишлян змусив наші частини до дальшого відступу. Крім того, довелося нам битись із нашими власними дезертирами, які укрились в унівських лісах і часто обкрадали наші обози. Поляки повели зручну пропаґанду, що нас уже „продали" і нема чого битись. На жаль, злапали вони декого на цю вудку, і за це загнали його в тюрму або й на розстріл.

Само існування дезертирів мало деморалізуючий вплив, і тому з повною відповідальністю скеровували гармаші гармати на ліс, де дезертири укривались. Польова поліція виловлювала дезертирів і віддавала їх під суд.

Зразок Особистої Виказки війська Західньої Области У. Н. Р.

26 травня. Ніч з 25 на 26 я перевів у монастирі в Уневі, де колись малим хлопцем їздив на „відпусти" й оглядав пам'ятки з часів татарських нападів. Там були бельгійські священики, і ми провели ніч у розмовах про різні загальнолюдські справи. В деяких кімнатах лежали наші ранені.

Ранком 26-го ворог сильно наступав від Перемишлян, і батерія 5/4 прикривала відступ зі сторони Дунаївців. Залишивши Унів, ми зустріли на горі біля цегельні над Гнилою Липою сотню скорострілів, яка перепускала наші частини і була в бойовому поготівлі. Командантом тієї сотні був поручник жидівської національности і він сказав мені: „Якби наша сотня мала одну гармату, ми могли б стримувати ворога і тиждень і він туди не перейде". Я дав наказ батерії від'їхати, а з одною гарматою залишився при скорострільній сотні. Ми ждали на ворога до пізньої ночі, а коли він не появився, потягли гірською дорогою далі. Почав падати дощ, і ця ніч була справді дуже дошкульна. Чути було стріли — це ворожі скоростріли били по наших тилах.

27 травня. На ранок прибули ми через Липівці до Черемшинців, де нас дуже сердечно прийняв полк. Чмелик, бо він отримав звідомлення, що сотня скорострілів і наша батерія попала у ворожий полон під Уневом. Відступ бриґади продовжувався з Дунаївців через Настілки і Загребельну до Поморян. Завдання 4-ої бриґади і далі прислонювати відступ 1-го й 3-го корпусів. Полк. Чмелик зручно маневрував своїми відділами. Через Розгарів, Урмань, Дрешів ми дійшли на ніч до Ганович.

28 травня. Цього дня ми через Лапшин і Хатки дійшли до Бережан. З Бережан 4-та бриґада і 4-тий гарматний полк зробили зворот і пішли на допомогу частинам, які боронили лінії Гнилої Липи. Форсовним маршем переїхавши через Лісники, Куряни, Демне, Підвисоке, Лопушну, Липівці Горішні, наша бадерія зайняла нові позиції. Але через новий прорив нашої лінії ціла байова лінія пересувається знову ж на Золоту Липу до Бережан. Батерія 5/4 заночувала в Курянах.

29 травня. Цього дня ми відступили знову до Бережан, а звідтам на Потутори і Літин, де скупчилась ціла 4-та бриґада. Поляки зайняли Бережани і почали форсувати Золоту Липу. Біля Саранчуків вив'язався завзятий бій, і наша піхота (курені 10-й і 11-й) добре боронили свої позиції. Та вже від Шибалина поляки знову прорвались і повели наступ на Козову.

30 травня. Вночі відступ через Теляче до Підгаєць. Ворог спалив села Лівин і Саранчуки.

31 травня. Ми увійшли до Підгаєць, а далі через Білокерницю, Хатки, Соколів, прибули на короткий відпочинок до спаленого села Пантелихи.

1 червня. Батерія ранком відступає на південну Теребовельщину через Дарахів, Брикулю Стару, Хмелівку, Романівку, де хвилево відпочиває, і далі через Могильницю, Лясківці, Вербовець до Звиняча на ночівлю.

2 червня. На наказ полкової команди дальший відступ через Білобожницю до Чорткова, а далі через Шманьківчики до Колендян. В Колендянах я випадково зустрів свого товариша з Відня, де ми разом влітї 1918 р. проходили курс нових гармат у віденському арсеналі. Під опікою цього товариша-старшини я, — від'їжджаючи на італійський фронт, залишив був валізу. Тимчасом вибухла у Відні революція і він з тою моєю валізою опинився в Галичині знову ж у воєнній ситуації. Возився він з тою валізою, думаючи зустріти мене, аж рештою закопав її в Шидлівцях. Тепер ми вибрались по цю валізу і, прогнавши польську стежу, відкопали її й привезли до батерії, як здобич. Слово старшини колись високо цінувалось, доказом чого є — мій товариш та історія з моєю валізою.

3 червня. Батерія залишається в селі Залісся на триденний відпочинок.

4 червня. Польова Богослужба, яку відслужив о. Лучинський. Промова полк. Чмелика, який закликає стрільців до дисципліни.

6 червня. Батерія переходить до Свобідки.

7 червня. Батерія переходить до Давидківців.

8 червня. Батерія переходить до Лосяча і тут переживає реорганізацію цілої армії. Батерія 5/4 входить до групи сотн. Карася, переіменованої в 10-тий артилерійський полк УГА з назвою 2-га батерія. Відтоді переживає нові події, як нова бойова одиниця.

(Продовження буде).

БРОДИ

(Закінчення зі стор. 2)

цю собачу (з приводу левика) дивізію з-під стягу зламаного тризубця". — Для здійснення свого приречення, маючи в той час сильну піддержку альянтів, він, знахабнілий супроти цілого світу, дійсно кинув на цей відтинок, що займали 3 дивізії вермахту та наша, аж 12 дивізій (8 піхотних, 2 панцерні та 2 летунські з'єднання). Проте, Дивізії не знищив. З безнастанними боями, без летунства, з кривавими втратами, Дивізія пробивалась крізь низку перстенів і оточень майже до самих Карпат. На базі заціліліх решток створилась друга дивізія, яка безнастанно виступала виключно на протисовєтському фронті, засвідчуючи перед світом, що українці боряться лише за один ідеал: за свою незалежну, соборну державу. За той самий ідеал, за який гетьман Мазепа в дуже складних обставинах підняв полки проти того ж самого ворога-окупанта. За той самий ідеал, за який вже пів століття кривавиться наш народ, за ідеал, який ірраціонально став невід'ємною частиною нашого духа, нашого буття, нашого Я.

Не раз чуємо закиди, навіть збоку серйозних та поважних кругів нашого громадянства: чи варто було, мовляв, щось зачинати, як з того все одно нічого не вийшло? Такі закиди не нові в досьогоднішній історії визвольного змагання нашого народу. Були вони в часи Хмельницького, Мазепи, були у визвольні змагання 1917—1921 рр. (чи треба було Крут, Базару, Зимових Походів, Бродів, ба навіть УПА?). Безперечно, це думка незначної меншости, міщанська думка ляіків громадських, але вона має місце і шкодить загальнонаціональному фронтові боротьби за незалежність. Цю думку завжди підхоплюють вороги і використовують з великою шкодою для нас. Про потребу тих чи інших заходів у визвольних змаганнях та відповідальність за них може судити лише історія з перспективи часу, переважно в наступному поколінні. Проте одне ясно, що незалежність держави, тим більше довгий час поневоленої, рішається в першу чергу внутрішньою силою народу, його здібністю революційною дією відібрати владу в окупанта, оборонити та втримати її. Це можливе лише збройною силою, здібністю у відповідний момент створити таку силу. Другим чинником у цій боротьбі є безумовне підтримка сильніших, державних народів, що сприяють визвольним ідеям. В сьогоднішніх умовинах цю ролю відіграють лише континентальні, радше світові потуги. Однак, без першої передумови світ ніколи не признавав народові права на незалежність. Тому то наші Маківка Лисоня, Крути, Базар, Зимові Походи, Броди, нарешті безнастанне змагання на рідних землях УПА, є тими необхідними чинниками в нашій боротьбі. Це духовий „закладовий" капітал крови, найцінніший з капіталів, що є національною скарбницею яка ніколи не втратить ціни.

Як глибоко розумів це князь нашої Церкви на рідних землях св. п. Митрополит Андрій Шептицький, коли сказав делеґації дивізійників, що прийшла до нього за благословенням — „Нема такої ціни, якої не можна б віддати за незалежність нашої Держави!"

Чи могли це не розуміти всі ті, що в цей жахливий, трагічний час змагу не на життя, а на смерть брали зброю в руки?!

Найбільше свідомі, сильні духом та тілом, відважні духом та серцем ішли користати з нагоди, щоб вхопити зброю в свої руки з переконанням, що краще згинути на полі бою зі зброєю в руках, у боротьбі за найвищі ідеали, як бути на терені світової масакри зарізаними. Ішли юнаки та сивоволосі діти враз зі синами, щоб „підняти тую червону калину", не дати їй зів'янути, йшли слідами батьків своїх, щоб доказати світові, що стремління нашого народу до незалежности невмируще.

У липні ц. р. минає десять років з часу битви під Бродами. Всі друзі, товариші зброї, що проживають у цьому вільному краю, збираються пам'ять полеглих під Бродами та на інших відтинках протибольшевицького фронту вшанувати, на спеціяльному святі-зустрічі 11 липня в Трентоні, як це було кількакратно оголошено в цьому щоденнику.

Поле бою поросло бур'яном, а могили героїв розриті та зрівняні окупантом. Немає змоги, за традицією, відбути паломництво до тих могил та спільною молитвою відзначити їх жертву.

Проте заціліли могили полеглих в Австрії. Здебільшого забуті ці могили, написи стерлись на дерев'яних хрестах і небагато мине часу, як загубиться місце сучасних героїв. Тому для впорядкування кількох соток могил призначено весь дохід з цього свята-зустрічі.

ДОПОВІДЬ ПРОФ. І. МІРЧУКА В РИМІ

В італійському органі „Іль Пополо ді Рома" — появилася в середу, дня 8 червня 1954 р., з нагоди викладу проф. д-ра І. Мірчука в Вілля Борґез з рамені Середземноморської Академії доволі обширна стаття. З огляду на її важливість передаємо її в дослівному перекладі.

„Чорне море — озеро Середземного моря (Іль Маре Нероляґо Медітеранео). Ректор Українського Вільного Університету на вигнанні читав інтересну доповідь.

Після представлення Президентом Медітеранської Академії Князем Джіянфранко Альята читав вчора проф. Іван Мірчук, Ректор Українського Вільного Університету на вигнанні і член Середземноморської Академії в залі засідань Орієнтального Інституту на вулиці Любін 2, інтересну лекцію про значення і ролю Чорного моря в Середземноморському просторі.

Докладчик між іншим підкреслив, що Середземне море і Чорне море — це останнє, як віднога першого — творять органічну цілість і взаємно себе доповнюють. Безпосередній зв'язок, получення між цими двома частинами одного басейну має своє значення не тільки для країн, що лежать на побережжі Чорного моря, але також для всіх середноземноморських держав. І тому Медітеранська Академія, не в меншій мірі, як і Середземноморський Університет, якого створення було предметом нарад Другого Середземноморського Конґресу в Палермо, повинні вставити у програму своїх праць не тільки наукові досліди над країнами, що лежать на берегах Середземного моря, але також і чорноморські простори, а зокрема Україну.

Україна — безпосередньо приналежна до чорноморського простору — ґравітувала на протязі цілої своєї історії на полудне і старалася шляхом через Чорне море та Дарданели ввійти в контакт і нав'язати стосунки для співпраці з середземноморським простором, цею головною колискою, не лише европейської християнської культури, але і людської культури взагалі. Бо Греція, старий Рим, Італія і арабсько-мусульманський світ створили основи нашого духового життя та нашої культури. Україна своїм географічним положенням, таксамо, як і напрямними свого культурного розвитку, творила завжди частину полуднево - европейської, а тим самим середземноморської сфери. Для Італії незвичайно важним є поширення своїх культурно - політичних, як теж економічних впливів на Східню Европу, що може статися тільки за посередництвом України, цієї так багатої у природні скарби країни. Із цього виходить, що потенціяльно існують дуже поважні можливості для співпраці у різних ділянках життя між середземноморським простором, а країнами чорноморського басейну. Тому проблематика Чорного моря та України — зокрема, повинна належати до основних завдань дослідчої праці в межах Медітеранської Академії та Медітеранського Університету.

Українські наукові установи на еміґрації, як Український Вільний Університет, Українська Вільна Академія Наук та Наукове Товариство ім. Шевченка, займаються вже проблематикою Чорного моря, а в ширшому розумінні — Середземного моря. Ця праця українських науковців повинна проходити у тісній співпраці з Середземноморською Академією та Середземноморським Університетом".

М. М.

З наших буднів

ПІД ГОЛИМ НЕБОМ

Почалася пора пікніків-фестинів, здвигів, маніфестацій і тим подібних парад під голим небом.

На зеленій мураві.

Хочу поділитися з вами враженнями з одної такої імпрези, а тому, що всі вони більш-менш до себе подібні, що з цього вийде загальний образ.

У програму таких імпрез входять звичайно: 1. Богослуження, 2. Офіціяльна частина, 3. Мистецька частина, 4. Танці і 5. Несподіванки (наприклад — хтось розіб'є вам „кару", комусь загубиться дитина і т. д.). Якщо Свято відбувається на українській площі, тоді ще можуть вам замкнути воду („щоб пиво ліпше відходило"!, або можете не знайти якоїсь потрібної установи... На деяких Святах є ще дефіляда, а часом, понад площею, крутиться літак і скидає летючки, 20 миль задалеко.

Але є частина публіки, для якої існує тільки одна точка Свята: як лише запаркуються — зараз розкладають свої торби і починають відживлятися. Ця культурна розривка триває аж до заходу сонця, коли вже всі продукти знищені і надходить пора вертатися додому.

Бувають ще громадяни виїняткової сили характеру, що потраплять ціле Свято перестояти коло бари.

Початок т. зв. офіціяльної частини і поява на трибуні першого промовця дає гасло до загального відвороту публіки — до лісу, над воду, до буфету, чи до власних харчових баз. Небуденне це переживання для такого святочного промовця, що стоїть на трибуні, смажиться на сонці та розпинається за народ, а тут же, на його очах, той народ розтікається на всі сторони, мов рідке тісто поміж пальці... Правда, на площі лишається поважне число наступних промовців, уніформовані частини (Пласт, СУМА) прапороносці, фотографи та й, часом, оркестра — як має заплачено від години.

А сонце помало, клониться на захід і святочні промови добігають до свого кінця. Тоді публіка висувається з корчів, а взнавши, що небезпека минула, вертається на площу. Молоді пари ведуться з лісу ніжно, за підруки, дзвонить сріблистий дівочий сміх, бойсики стріляють з пистолетів, менша дітвора перевертається через порозкидані скрізь, на мураві, „батлі" з пива — взагалі панує настрій певного душевного відпруження.

Правда, цей безжурний настрій перешкоджає дещо у виконуванні концертової частини, що тоді починається. Коли ще виступає хор, або дута (чи духова) оркестра і є заінстальовані сильні голосники, тоді виконавцям удається перекричати публіку. Та коли вийде на трибуну делікатної породу солістка, або втиснеться, не дай Бог, до програми якась деклямація, тоді, розуміється, публіка горою!

А, звичайно, в тій частині Свята приходять ще до голосу громадяни, що досі твердо відстоювали народні інтереси коло бари. Їм приходять різні фантазії до голови: один, наприклад, хоче перескочити відразу від концертової частини до народного гуляння, другий рад би навернути ще раз цілу програму „з кінця" і починає, на охотника, виголошувати власний „спіч", на патріотичну, філософічну, чи яку іншу тему.

А публіка тільки з цього користає, бо має подвійну програму: одну на трибуні, другу на площі.

В 4-тій точці, т. зн. в народному гулянні, автор цих рядків не брав участи, тому теж і не мав жадних несподіванок. Ікер.

Ставайте членами УНСоюзу, а тим самим і співвласниками 15-ти мільйонового майна організації!

ЗІ СПОРТУ

ЩЕ ПРО СПОРТОВУ ЦЕНТРАЛЮ

Після закінчення турніру в Філадельфії в днях 19 і 20 червня ц. р. представники клюбів Північного Сходу і зацікавлені особи зійшлися і вибрали комітет з пп. Євген Гец („Стрільці") — голова, І. Хамуляк („УСК"), О. Кладко („Січ") і Р. Лисняк („УСС"), що має приготовити сходини представників клюбів і діячів для остаточного скликання основуючих зборів нашої централі. Звичайно, що комітет має приготувати основні матеріяли для праці широких сходин.

Мусимо заспокоїти наших спортових друзів на Півночі й Канаді, що всю нашу роботу робимо на терені та в рамцях тільки Північного Сходу і не маємо найменшого бажання — „накидуватися" іншим зонам, про що вже побоювався дехто з Півночі. Одначе, ми віримо що подібна самоорганізація наступить на Півночі й тоді ми створимо загальну централю, залишаючи її форми, найбільш придатні для практичної роботи. Так, що спортові друзі з Півночі нехай відкривають наші листи (напевно з проханням поради, дискусії, пропозицій) без підозріння, що там криється ще один „трік" Північного Сходу.

Р. Моко.

НІМЕЧЧИНА — СВІТОВИМ МИСТЦЕМ ФУТБОЛУ

4 липня ц. р. відбулася в Берні, Швайцарія, фінальна зустріч за чашу Ріме і мистецтво світу в футболі між неподільним фіналістом Німеччиною і сподіваним мистцем світу Мадярщиною. При 65,000 глядачів німці, що щасливим льосуванням і несподіваним показом футбольного вміння та бажання увійшли до фіналу, перемогли фантастичних футболістів Мадярщини 3:2 (2:2). Мадяри мали більше з гри і вже проводили в 8-ох хвилинах 2:0, але німці заграли „понад себе", вирівняли ще в першій половині й шість хвилин до кінця стрілили рішальні ворота. Докладний звіт про футб. змагання за мистецтво світу в Швайцарії — появиться в щоденнику „Свобода".

АВСТРАЛІЙСЬКІ ЛИСТИ

(Закінчення зі стор. 2)

тії на фронт. Сталін, при якійсь нагоді промовляючи в ...

Вже в 1824 р. всі вожді на чолі з королевою приймають хрищення. Місіонери стають дорадниками королів, допомагають організувати життя на новий лад. Впливають на законодавство. Видаються декрети, просякнуті гуманним, християнським духом. Починається „перевиховання" народу. Згодом християнство стає ніби державною релігією гавайського королівства.

Наслідки хутко виступають: вже в 1840 р. король зрікається своєї абсолютної влади і впроваджує виборну законодавчу палату, встановлює найвищий суд. Робить це, як зауважують історики, цілком добровільно, без жадного натиску збоку „опікунчих" держав чи власного громадянства.

В тій першій писаній конституції Гавайського Королівства читаємо: „Бог створив людей з одної крови, щоб у згоді й благословенстві мешкали на землі. Бог обдарував рівними правами всіх людей і всіх вождів на землі. Всі люди й вожді мають однакові права — життя, свободи, праці їх рук й творчости їх розуму"...

Гаваї стали сучасною, конституційною державою. Цілий світ визнає нову суверенну державу на Пацифіку...

Але одночасно починають нагромаджуватися перед нею труднощі зовсім іншого характеру. Гаваї стають тереном міжнародної експансії, бо Пацифік перестав бути далеким, відособленим океаном. Гавайське королівство не довго існує...

Кінець

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА. — Т-во „Мир", відд. 324, повідомляє всіх членів, що звичайні місячні збори відбудуться 10. липня, о год. 8. веч. Просимо прибути, вирівняти залеглі вкладки і заробити дивіденд-чеки. — А. Горохівський гол.; Н. Бурак, кас.; І. Струк, секр.